

בירור נושאים הלכתיים שנשאלו בימים אלו בעידן הגבלות מגיפת הקורונה

בעקבות המצב שאנו שרויים בו בעת הזו, שמשתוללת מגיפת הקורונה, ומצפים לרחמי שמים שנצא מאפילה לאור גדול, ומי כעמך ישראל שמחפשים בכל מצב לקיים את כל המצוות וההלכות כמצוותם, ושואלים ומבררים את ההלכה בכל עת. מתוך כך הגיעו אלינו ל"מוקד העירוב" שאלות רבות במגוון נושאים, ליקטנו מתוכם מספר שאלות מענינות, עם ביאור מפורט של הנושא ומקורותיו, שיתנו לכם לימוד מעשי בהלכה, וגם אפשרות לדון ולפלפל בהם.

- א. **עירוב שמונח בדירה מבודדת.** אחד מהשכנים מניח בקביעות עירוב חצרות לכל הבנין, וכעת הוא נמצא בבידוד, וכולם נזהרים שלא לקחת ממנו שום דבר וכל שכן מאכל, האם זה פוסל את העירוב. ומה הדין כאשר הוא התגלה כחולה בקורונה, שעל פי מצוות 'נשמרתם' צריך לא לקחת ממנו את המאכל (שאלה ששאלו מ כמה מקומות)?
ת. העירוב נפסל רק כאשר האוכל אינו ראוי למאכל כלל, אבל מערבים לנזיר ביין ולישראל בתרומה, אפילו כאשר כל השכנים ישראלים ואינם יכולים לאכול ממנו, כי הוא מאכל הראוי לאחרים. וא"כ גם כשבעל הדירה חולה, עדיין המאכל ראוי לחולי קורונה, בין לו ובין לאחרים, ונחשב מאכל שכשר לערב בו.
- ב. **עירוב בבית כנסת נעול.** עירוב חצרות שמונח בבית הכנסת, והמשטרה סגרה את בית הכנסת על מנעול ואוסרת להיכנס אליו, והטילה אזהרה עם קנס גבוה לגבאי ולמי שיפר ויכנס, האם צריך להוציא משם את העירוב ולהניחו בבית אחר, כי אי אפשר לגשת אל העירוב (משכונת רמות בירושלים)?
ת. דין זה שצריך שיהיה אפשר להגיע אל העירוב לאכול, מבואר בשו"ע (סי' שצ"ד ס"ב ג'), ולכן אם נפל עליו גל אבנים או נתנו במגדל ואבד המפתח בטל העירוב. אך לגבי זה מספיק שאפשר לאדם מסוים להוציאו, ובמקרה הנ"ל יכול הגבאי להיכנס ולהוציאו, וזה לא נאסר מצד הרשויות. וגם מה שנאסר בזמנינו אינו מוגדר כמצב שאי אפשר להיכנס, כי יש הרבה העלמת עין כידוע, ואינו דומה לדברים דומים שהזכירו הפוסקים במצב שהממשלה אסרה והנתפש היה נידון וכו'.
- ג. **האם צריך מקום הראוי לדור בתוכו.** במקרה שהמשטרה סגרה את בית הכנסת, הרי נעשה מקום שאינו ראוי לדירה, דהיינו לאכילה, וא"כ יש בזה בעיה אחרת שאינו מונח בבית דירה, וצריך להעבירו לבית אחר (מישוב מיצד)?
ת. דין זה שהעירוב יהיה מונח בבית דירה במקום שמותר לאכול בו, מבואר בשו"ע (סי' שס"ו ס"ג) שצריך להיות בית דירה, [אך אין צריך מקום שאוכלים בו בפועל], ובמשנ"ב (ס"ק כ"ט) כתב שבית הכנסת שאסור לאכול בו כי אם ללומדים, נחשב מקום שאינו ראוי לדירה מפני קדושתו, ובכל זאת כתב הרמ"א שם שהמנהג להניח בבית הכנסת, וכתב המשנ"ב שיש לקיים את המנהג מטעם אחר, כי הוא חל עבור "שיתוף מבואות" שאותו אפשר להניח גם מחוץ לדירה, והרמ"א לשיטתו (בסי' שפ"ז) שמתוך שחל עליו דין "שיתוף מבואות" עולה גם לדין "עירוב חצרות", למרות שאינו מונח בבית. ולדעת השו"ע שם אינו מועיל, וצריך להניח את העירוב בבית, ולא בבית כנסת. אמנם יש לדון במקומות שעושים תנאי ומתירים לאכול בבית הכנסת, שמא זה יועיל גם לשו"ע. וצ"ע בהיתר של התנאי, ואכמ"ל]. ולפ"ז אם מדובר במקום שסומכים על הרמ"א ומניחים בבית הכנסת מדין שהיא כחצר, ולא מדין שהיא בית, א"כ לא איכפת לנו שלא יוכלו לאכול בו. אבל אם סוברים שבית הכנסת שבזמנינו שעשו בו תנאי נחשב ראוי לאכול בו, יש לדון שכעת שאין אפשרות לאכול בו, אין להניח בו את העירוב. אך בזה נראה שכיון שמדובר במניעה זמנית ומסיבה צדדית, לא בטל מהמבנה הגדרת ראוי לדירה, ואפשר להניח בו עירוב.
- ד. **וילון באמצע חדר מדרגות.** שתי משפחות הזקוקות לבידוד לכל בני המשפחה, והעבירו אותם לבנין שיש שתי דירות זה מול זה, במצב ששאר דיירי הבנין אינם עוברים במקום הזה שבין הדלתות, [כעין המציאות המצויה בדירה שחילקה לשתי דירות], ובין המקום הזה שהם עוברים בו לבין המדרגות, תלו מוט עם וילון. שאלתם היא, האם הם יכולים לטלטל בשבת מאחד לשני, בלי לעשות עירוב עם שאר השכנים שבבנין, א. שאר הבנין אינו עובר שם, ב. יש לשאר השכנים בעלות משותפת בחלק הזה, ג. יש וילון ביניהם.
ת. דבר ראשון שתי הדירות צריכות לעשות עירוב בין שתיהן, כפי שתקנו חכמים לכל חצר המשותפת לשנים, ולגבי עירוב עם שאר השכנים בבנין, לא מספיק שהשכנים אינם משתמשים בחלק הזה, אלא צריך לעשות מחיצה ביניהם, או צורת הפתח, או פס ד' טפחים, כמבואר בשו"ע (סי' שס"ג ס"א). ואחרי שעושים אחד מהמחיצות האלו, אפשר שלא לערב עם כולם אפילו שיש לכל השכנים זכות ממונית בשטח הזה, כדין שותפין שיכולים לחלוק שימוש בחצר לזמן מסוים, וכמבואר בשו"ע ובפוסקים שם.
ולענין השאלה האם הוילון יכול להיחשב מחיצה ביניהם, הנה אם היה רוח בחדר המדרגות, היה הוילון מתנדנד מאוד, והיה פסול למחיצה מדין "מחיצה שאינה עומדת ברוח, לא שמה מחיצה" (שו"ע סי' שס"ב ס"א). אבל במצב הזה שהיא במקום סגור, אין רוח שתנדנד אותה, א"כ לכאורה הוא עומד בלי להתנדנד. בענין זה נחלקו המשנ"ב והחזו"א. בביאור הלכה (שם ד"ה שאינה) כתב שאינו כשר, כיון שאילו לא היו קירות מסביבו היה מתנדנד. והחזו"א (סי' נ"ב ס"ק י"ד נטה להכשיר, כי אין רפיון המחיצה פוסלת אותה, אלא תנועתה, ובמצב הזה אינה מתנדנדת. לפ"ז כשרות הוילון הנ"ל תלויה במחלוקת.

ה. **צורת הפתח שתלוי בה וילון.** השואל הנ"ל הוסיף לשאול האם יכול להשתמש במוט של הוילון לעשיית צורת הפתח, על ידי שיעמיד שני לחיים שידבקו לקירות, והמוט יהיה המשקוף, או שמא הוילון פוסל את הפתח, א. משום שהוילון סותם אותו, ב. כיון שיש דבר מחובר על המשקוף, ג. לשיטת החזו"א שהוילון נחשב מחיצה.

ת. אפשר להשתמש בו למשקוף למרות הוילון שעליו. א. דבר המחובר למשקוף אינו מהווה בעיה אלא רק מחמת דין 'פתחי שימאי' (המוזכר בפוסקים בעיקר לגבי לחי, ומצאנו גם בשלשה מקומות לגבי משקוף), והדין הזה הוא כאשר יש קלקול במשקוף, וברור שהוילון אינו קלקול במשקוף, אלא כדרך פתחים, ואין בזה חשש של פתחי שימאי. ב. פתח שכולו סתום, יש אומרים שאין לו דין צורת הפתח, וצריך שיהיה באיזה חלק מהפתח מעבר ברוחב ד' טפחים וגובה י' טפחים (עי' חזו"א סי' ע' ס"ק י"ט). אבל הוילון אינו פתח סתום, אלא פתח שניתן לעבור דרכו. [השואל טען שכעת נועד בשביל שלא יעברו בו. אבל האמת שעוברים להניח להם דברים, וגם מספיק שבפועל ניתן לעבור בו]. לכן אין חיסרון לשמש לצורת הפתח. ג. וגם לשיטת החזו"א שהוילון כשר להיות מחיצה, בכל זאת יש לצדד שאינו פוסל את צורת הפתח, והרי הוא כמו דלת המצויה, שהיא כשרה למחיצה ובכל זאת אינה פוסלת את ההיתר של צוה"פ [כגון לחיוב מזוזה כשהיא סגורה, ולהיתר מחיצה כשפתוחה רק ג' טפחים], מפני שהדלת משלימה את צורת הפתח ולא סותרת לה.

ז. **הנחת סידור על הספסל והגדר.** בעקבות המצב שעושים מנינים בחלונות ובחדרי מדרגות, ומעט שגרים בצד אחר של הבנין יורדים לחצרות, נשאלו הרבה שאלות הנוגעות לטלטול בשבת, כאשר לא מסתמכים על העירוב השכונתי, מחמת כמה סיבות, ואחת מהן שחוששים לשיטת הרמב"ם והשו"ע שיש לרחובות שלנו דין רשות הרבים אף כשאין שישים ריבוא.

האם אפשר להוריד לפני שבת סידור וחומש, ולהניחו על הספסל שברחוב, כדי שבשבת נתפלל בו בתוך ד' אמות של המקום שהונח.

ת. מותר לטלטל בתוך אותם ד' אמות אפילו ברשות הרבים דאורייתא (שו"ע סי' שמ"ט ס"ה), אבל להרים מהספסל זה יכול להיות אסור מדרבנן. כיון שהמושב שבספסל גבוה מהקרקע יותר מג' טפחים, ורחב ד' על ד' טפחים, לכן דינו ככרמלית (שו"ע סי' שמ"ה ס"ד), ואילו הרחוב הוא בחשש רשות הרבים [לשיטת השו"ע הנ"ל], ואסור להעביר מרה"ר לכרמלית אפילו בתוך ד' אמות. ואם יחזיק את הסידור באויר שמעל הספסל, יתכן שדומה למש"כ השו"ע (בסי' ש"נ) שעומד ברשות אחת ומטלטל חפצים שברשות אחרת בלי להביאם אליו, [ואמנם כשמשתמש בהם חישיון שמא יביאם אליו, אבל בכרמלית לא גזרו כמ"ש שם, וצ"ע].

אבל אם מדובר בכסא או כלי המיטלטל, אין הכלי חולק רשות לעצמו, ומותר להרים את הסידור המונח עליו, כי גם על הכיסא יש דין רשות הרבים למניח עליו (משנ"ב סי' שמ"ה ס"ק ט"ז).

ז. **קרבן שיוצא לאויר רה"ר.** בקריאת התורה שהבעל קורא עומד בחצר, האם ניתן להניח קרבן גדול על גדר מאבן שבין החצר לרשות הרבים, ויניחו עליו את ספר התורה לקרות בו.

ת. חשוב לציין דבר ראשון, לנהוג בקדושה הראויה לספר תורה, וק"ו שיהיה שולחן יציב שח"ו לא יפול, ואין צורך להאריך בזה. ולגבי השאלה האם ההנחה על מקום כזה מותרת, כאשר החצר עם עירוב, והרחוב בחשש רשות הרבים, או כרמלית. הנה להניח על הכותל עצמו, יש דין רשות היחיד, כמבואר בשו"ע (סי' שמ"ה ס"ג), שהכותל עצמו נחשב לרשות היחיד, משום מיגו שעושה את החצר רה"ר, הוא עצמו נעשה רה"ר. אבל כאן הקרבן בולט לאויר הרחוב. ונראה שאם הקרבן יהיה גבוה למעלה מי' מקרקע הרחוב, הרי אין רה"ר וכרמלית למעלה מי', וא"כ הוא נעשה חורי רשות היחיד, ומותר להניח מתוך החצר על גבי כל הקרבן המונח, אף בחלק שבאויר שמעל הרחוב.

ח. **טלטול מבית כנסת לחצר ללא דיורים.** האם מותר להוציא סידורים מבית הכנסת לחצר של בית הספר הסמוך, כאשר שניהם מוקפים בגדרות, האם לא צריך לעשות עירוב חצרות עם מנהל בית הספר. ומה הדין כאשר הוא אחד ממתפללי בית הכנסת.

ת. אין צורך בעירוב חצרות, גם כאשר המנהל ממתפללי בית הכנסת. משום שאין בבית הספר מקום אכילה, ורק מקום אכילה מחייב בעירוב. וכן בבית הכנסת אין מקום אכילה.

ויש להוסיף שגם כאשר יש באותה חצר בתים נוספים עם דירות, וחייבים לערב ביניהם, ולא עשו עירוב, בכל זאת יהיה מותר להעביר מבית הכנסת לחצר של בית הספר. כי מקומות אלו מוגדרים 'חצר' ולא 'בית'. ומותר לטלטל מחצר לחצר, דברים וחפצים שלא היו בתוך בית [מקום שאוכלים בו], כמבואר בשו"ע (סי' שע"ב ס"א), וע"ש בפרטי הדינים.

ט. **איסור קרפף בטלטול בחצר בית הספר.** ממתפללים שמפוזרים בחצר הגדולה של בית הספר, לכאורה יש איסור של קרפף יותר מבית סאתיים שאינו מוקף לדירה, ואסור לטלטל בתוכה יותר מד' אמות, למרות שהיא מוקפת כולה בגדר גבוהה. (שאלה שהגיעה מכמה מקומות).

ת. אין איסור לטלטל בחצר זו. א. אין בה יותר מבית סאתיים. שיעור זה אינו מצוי בבתי ספר שלנו, ששיעורו לרח"נ 34 מטר על 34 מטר, והוא יותר משטח דונם בחצר הפתוחה ללא שטח הבנין, [כי כל מקום שמחולק במחיצות אינו מצטרף]. ב. חצר של בי"ס נחשבת מוקפת לדירה, מפני שהיא מיועדת לשימוש תדיר של התושבים שגרים בסמוך. [ולפי טעם זה יתכן שצריך שיהיה עירוב שיחבר ועשה אותה פתוחה לבית]. וגם מפני שבי"ס בעצמו הוא מקום שהתלמידים אוכלים בו בקביעות, ואכמ"ל.

י. **עירוב תחומין לטבול במעיין.** בעקבות סגירת המקוואות, שאל אדם שהולך בשבת לטבול במעיין שעובר מחוץ לשוב, במרחק קילומטר וחצי, האם זה בתוך התחום, והתשובה היא שזה יותר מהתחום [כ 960 מטר לשיעור רח"נ], וצריך להניח עירוב תחומין באמצע הדרך. ואף שאין מעבין אלא לצורך מצוה, זה גם נכלל בגדר מצוה. לאחר שקיבל את ההנחיות לעשיית העירוב, שאל האם יכול להחביא את המאכל של העירוב על העץ, או להחביא אותו בין השיחים. מה עדיף?

ת. בהנחת העירוב על העץ יש בעיה שאין משתמשים באילן בשבת, וא"כ אסור לו לקחת את העירוב המונח שם, ובכל זאת כיון שלא גזרו על שבות בבין השמשות לצורך מצוה, והעירוב תחומין נעשה לצורך מצוה, יכול להניח את העירוב במקום שאיסור לקיחתו יהיה רק דרבנן, כי זה נחשב שיכול לקחתו (שו"ע סי' ת"ט ס"ב). ולפ"ז כתב המשנ"ב שם (סק"י) שיכול להניחו באילן אם הוא למטה מי' טפחים. ואעפ"כ כתב השו"ע (ס"ג) שאם הניחו על שיחים בגובה ג' טפחים אינו מועיל, כיון שהם רכים ונוחים להיחתך ויתחייב חטאת לכן גזרו רבנן גם לצורך מצוה. ולפ"ז יכול להחביא על העץ, אך לא להניחו בשיחים. [אמנם תלוי מה גודל השיחים, אך קשה לפרט ולסמוך שיהיה עירני לפרטי ההלכה בענין זה].

ומה שכתב המשנ"ב דוקא בעץ למטה מי' טפחים. היינו משום שמבואר בגמ' (עירובין דף _) שלמעלה מי' נעשה רשות היחיד, וכאשר למטה הוא רשות הרבים, יש איסור דאורייתא להורידו מהעץ לקרקע, ואז לא יחול העירוב. אבל לענינינו בדרך כלל לא תהיה בעיה כזו, כי ברוב פעמים העץ נמצא בחורשה או בשדה שהיא כרמלית. וגם העץ צר שאין ברחוב הגזע והענף ד' טפחים ואינו רשות היחיד. ובכל זאת לקיים דברי הגמ' ומחשש שמא יארע מצב האסור, אמרנו לו שיקשור את המאכל לענף, ולא יניחו על גביו, כדי שלא יוכל להיות מצב האסור. וכשהמאכל תלוי באויר ברור שהוא לא ברה"י.

יא. **להזדרז לשכור עכשיו מהמשטרה.** בענין השכירות מהמשטרה והממשלה בזמנינו, ידוע שפוסקי זמנינו עוררו שהשכירות אינה מועילה, כי אין להם זכות להיכנס ולהשתמש בבתי התושבים באופן המועיל לפי דברי המשנ"ב והפוסקים (סי' שצ"א ס"ב). אבל בעת הזו של מגיפת הקורונה, רבים שואלים אולי זו שעת הכושר לשכור מהמשטרה, כיון שפועל צו החירום והגדילו את זכויות השוטרים להיכנס לבתים ללא צו שופט, ואם נזדרז כעת ונשכור לעשרים שנה או חמישים שנה, הפתרון יועיל גם לאחר שתעבור המגיפה, כמבואר במשנ"ב (סי' שפ"ב ס"ק מ"ח) כששכר מהגזבר לזמן קצוב והסתלק מתפקידו.

ת. גם במצב הזה עדיין קיימות שתי בעיות הלכתיות בסמכות של המשטרה, שמחמת זה לא מועיל לשכור מהם אפילו עבור תקופה זו. א. יש להם היתר להיכנס לכל בית שיש בו חשש להפרת צו בריאות העם, אבל לא לבית שאין בו חשש, וזה המצב ברוב הבתים של החילוניים והגויים, שאי אפשר למצוא תירוץ משפטי להיכנס אליהם. וגם אם בפועל יבוא שוטר ויכנס בטענה שאינה מוצדקת ולא ימנעו ממנו, זה לא בתוקף הצו שניתן. ובפרט שהאמת ששוטר שיכנס ללא סיבה מוצדקת יתבעו אותו על הפרת דמוקרטיה, גם אם באותו רגע לא ימנעו ממנו, אח"כ יתבעו אותו. וכיון שאינם יכולים ליצור מצב של חשש הפרת צו ברוב בתי העם, אין השכירות מועילה, כמו שכירות משר שאינו יכול לפתוח מלחמה, [וכאן זה עוד יותר גרוע, כי גם לשופטים אין עילה להתיר כניסה לבתים שאין בהם חשש].

ב. גם כשיכולים להיכנס, אינם יכולים להשתמש כלל, ואינו דומה לשר העיר שיש לו זכות להושיב חיילים בבית העם. מחמת שתי סיבות אלו, אין שום פתרון בשכירות מהמשטרה גם בתקופה זו.

יב. **עירוב במלון לחולי קורונה.** בבית המלון הכשר לחולי קורונה, נמצאות משפחות רבות הי"ו, כל משפחה בחדר שלה, ואוכלים כולם יחד בחדר האוכל. נשאלה השאלה האם צריך לעשות שם עירוב חצרות, ולעשות שכירות רשות. ת. לאחר שביירנו את המצב, שהחולים במצב קל אוכלים יחד, אבל החולים שמצבם קצת יותר חלש שוכבים במיטתם ואוכלים בחדרם, א"כ יש בבנין זה כמה דירות שאוכלים בהם, וצריך לעשות עירוב חצרות, לזכות פת ולהניח באחד מהחדרים. ואין לומר שהכל בית אחד, כי כל אחד משתמש בדירתו, והפרוזדורים משמשים לשימוש ציבורי כחצר וכמבוי.

ולגבי שכירות רשות, דבר ראשון צריך לדעת אם אין חילונים במתחם, הרי שאין צורך לדון בזה. ובעיקרון המקום הזה מיועד לאנשים שמחפשים כשרות טובה ומיועד לציבור שומרי שבת, אלא שלדברי השואל השוהה במקום, מספרים הנמצאים שם שיש גם חולים שהגיעו מבתי חולים לא לפי הקריטריונים הרגילים ואכמ"ל, ולדבריו יתכן חשש כזה. וכדי להתיר דירות של חילונים, צריך לשכור מהמנהל של המלון או מאדם שבסמכותו להשתמש להכניס חפצים לדירות. אלא שבעקבות המצב אין אף עובד שנכנס למקום, לא תחזוקה ולא נקיון, אלא כל אחד דואג לחדרו ויש גדר מסוימת שדרכה משליכים דברים אל המתגוררים, וא"כ יש לעיין האם במצב הזה יש באפשרותו של מנהל או עובד כלשהו להשכיר את הדירות של המומרים, כיון שכעת המקום מושכר לממשלה באופן שהוא מנוע מלהיכנס. וי"ל, ועיין.

עוד כהנה וכהנה שאלות בנושאים שונים, שהגיעו אלינו מהארץ ומחו"ל, מהעם היהודי הנפלא, שמוצא בכל מצב דרכים לקיים את דיני התורה, ולעשות כל דבר על פי ההלכה. ובכל נושא מתחדשים דינים למציאויות השונות. יהי רצון שבזכות זו ניגאל מהמגיפה, וניצל מכל רע, יתן ה' שנתחזק בעבודתו, בלימוד התורה, תפילה כהלכתה, ושמירת קדושת בתי כנסיות, מתוך קירבת אלוקים בשמחה של מצוה, ורווח והצלה יעמוד ליהודים, ונהיה כולנו בריאים.